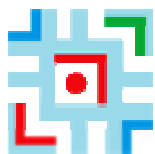

**НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ АГРАРНИХ НАУК УКРАЇНИ
ІНСТИТУТ ЗЕМЛЕКОРИСТУВАННЯ**

ФОРМУВАННЯ СТАЛОГО ЗЕМЛЕКОРИСТУВАННЯ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

**Матеріали III Міжнародної
науково-практичної конференції**

17-18 листопада 2022 року

Київ 2022

The peculiarities of the work of the agrarian company "Ukrlandfarming", which entered the TOP-20 rating of the largest agricultural holdings of Ukraine, were considered. The directions of the company's policy were substantiated, which consist in a gradual and stable increase in the share of renewable energy sources with the minimization of the negative impact on climate change. The innovative technologies used by "Ukrlandfarming" in the field of balanced use of agricultural land and increasing the efficiency of their use were characterized.

Одарюк Т.С.

старший викладач

Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»

м. Полтава, Україна

Шинкаренко О.

студентка групи 301Бз

Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»

м. Полтава, Україна

ЕКОЛОГО – ЕКОНОМІЧНИЙ МЕХАНІЗМ ФОРМУВАННЯ СТАЛОГО ЗЕМЛЕКОРИСТУВАННЯ

Економічні перетворення в Україні багато в чому визначили роль і значення управління земельними відносинами і земельними ресурсами. Це пов'язано з тим, що земля, крім її нетрадиційних властивостей, стала об'єктом правовідносин і об'єктом нерухомості [3, с. 4]. На сьогодні сучасний стан земельних ресурсів є кризовим, земельні відносини не врегульовані, відсутні механізми та інструменти ефективного управління землекористуванням, у тому числі й на рівні місцевого самоврядування. Рівень управління земельними ресурсами повинен відповідати концепції сталого розвитку землекористування.

Традиційна методологія досліджень проблем раціоналізації землекористування вченими не в повній мірі відображає еколого-економічний механізм управління процесом сільськогосподарського землекористування. У зв'язку з цим, виникає необхідність формування еколого-економічного механізму структуризації процесу землекористування, який забезпечить умови раціонального використання і охорони земель.

Надмірне виробниче навантаження на сільськогосподарські землі спричинило посилення негативних процесів. Серед них, окрім ерозійних, набуває загрозливого стану нехтування питаннями екологічної придатності земель для вирощування певних сільськогосподарських культур, зокрема, необґрунтоване збільшення таких ґрунто-виснажливих культур як соняшник, ріпак тощо. Крім того, проблеми постають щодо використання деградованих й інших малородючих ґрунтів, що включені до складу орних земель, які становить понад 19% площі (6,5 млн. га). Використання їх, не враховуючи екологічних втрат, завдають щорічно збитків. Шаблонність підходів до використання земель, особливо в сучасних умовах, неприпустимо. В Україні, яка має дуже відмінну за агрокліматичними показниками територію, сильно виражена континентальність. Отже, в сучасних умовах трансформації земельних відносин

на державному, регіональному і місцевому рівнях забезпечити використання земель відповідно до місцевих агроекологічних характеристик кожної конкретної території. Земельні ресурси посідають чільне в економіці будь-якої країни, а сталий розвиток аграрного сектора господарства України неможливий без реалізації на практиці принципів раціонального використання та охорони земель. Саме земля є найважливішою частиною навколишнього природного середовища, основним засобом виробництва в сільському та лісовому господарстві. Від того, наскільки економічно ефективною і екологічно безпечно використовується цей засіб виробництва, залежить добробут українського народу. За час проведення земельної реформи на території колишніх радгоспів і колгоспів відбулися значні трансформаційні процеси, які змінили земельні відносини, організаційно-правові форми власності на землю і майно, порушили структуру угідь та організацію виробництва, як наслідок - знижує ефективність сільськогосподарського землекористування. Поява значної кількості нових землекористувачів і землевласників ускладнила регулювання земельних відносин. Порушення організації території господарств, загострила еколого-економічні проблеми сучасного використання земельних ресурсів у сільському господарстві. Проте основною з них є забезпечення на всіх рівнях (загальнодержавному регіональному та місцевому) сталого функціонування системи раціонального землекористування. В умовах трансформації земельних відносин принципам комплексності повинно відповідати формування систем землекористування як мінімум на трьох рівнях: загальнодержавному, регіональному і локальному (місцевому). Суть такого підходу полягає у розгляді цієї проблеми від загального до часткового.

При цьому, регіональні системи землекористування повинні розроблятися на альтернативній основі як концептуальні моделі, які б слугували орієнтирами при виборі оптимальних рішень на місцях з урахуванням напряму державної політики, різних форм господарювання, соціального розшарування, різної забезпеченості товаровиробників виробничими ресурсами, конкуренції. Ступінь адекватності моделі сталого землекористування залежить від ступеня ідентифікації взаємозв'язків між природними та антропогенними елементами системи. Таким чином, власне системний принцип при сталому землекористуванні, який орієнтований на гармонізацію трьох складових (соціальної, економічної та екологічної) механізму реалізації цілей системи землекористування, забезпечити оптимальне співвідношення між економічним зростанням, поліпшення якісного стану земельних ресурсів, розмір матеріальних і потреб населення. Специфіка сільськогосподарського землекористування полягає в тому, що основним виробничим ресурсом тут є земля. Від рівня ефективності використання залежить не тільки величина одержуваного доходу окремим землекористувачем, а й добробут суспільства в цілому. Через це держава має створити такий механізм використання земельних ресурсів, який би задовольняв потреби підприємців-землекористувачів та вимоги щодо охорони й раціонального використання землі як природного ресурсу. В ринкових умовах особливого значення (а, можливо, найважливішого) набуває

економічний механізм екологізація сталого сільськогосподарського землекористування. Оскільки в умовах приватної власності на землю чи не єдиним ефективним засобом досягнення екологічних цілей в землекористуванні, визначених на відповідних рівнях, є економічне стимулювання ґрунто-водоохоронних заходів, виходячи з принципу "екологічно небезпечні використання земельних ресурсів повинна стати економічно не вигідним" і навпаки: дотримання вимог екологічної безпеки повинна забезпечувати збалансований економічно високоефективний розвиток сталого землекористування [1]. Отже, механізм сільськогосподарського землекористування як засіб використання вилучення земель у господарський обіг повинен об'єднувати як економічну, так і екологічну складову, може бути запроваджений на загальнодержавному та регіональному рівнях через розробку нормативно-правових актів щодо досягнення екологічної стабільності у взаємодії суспільства і природи; реалізація відповідних програм переходу сільськогосподарського землекористування на принципи сталого розвитку; здійснення інвестиційної діяльності, спрямованої на подальшу екологізації сільськогосподарського виробництва; на місцевому рівні - лише через проекти землеустрою звичайним еколого- економічним обґрунтуванням [2]. Важливим кроком для забезпечення збалансованого функціонування новостворених агроформувань є оптимізація структури сільськогосподарських угідь. Зокрема, аналіз сучасного стану сільськогосподарського землекористування на території Полтавського регіону свідчить про високий рівень розораності агроландшафтів (83,3 %), що означає інтенсивний вплив техногенезу на довкілля. При цьому, на території сільськогосподарських підприємств регіону рілля в структурі агроландшафтів становить 91,8 %. Відтак, на екологостабілізуючі сільськогосподарські угіддя припадає лише 8-11,5 %. Співвідношення угідь обумовлює дестабілізацію екологічної ситуації (коефіцієнт екологічної стабільності території землекористування коливається в межах 0,20 - 0,24) в аграрному секторі економіки й однозначно потребує оптимізації.

Стале функціонування систем землекористування досягається через еколого-економічний механізм, який повинен формуватися державою як спосіб використання земель або залучення їх до сільськогосподарського обігу і реалізуватися на місцевому рівні через проекти землеустрою новостворених агроформувань, які розробляються на варіативній основі. Перша складова цього механізму спрямована на забезпечення нормативного стану довкілля, друга - на підвищення економічної ефективності використання земельних ресурсів. Виходячи з цього, одне з нагальних завдань, яке стоїть перед фахівцями і науковцями в сфері економіки природокористування, - це гармонійне поєднання екологічної та економічної складових систем сталих сільськогосподарських землекористувань з врахуванням конкретних природних та господарських умов.

Список використаних джерел

1. Добряк Д.С. Теоретичні засади сталого розвитку землекористування у сільському господарстві. К. : Урожай, 2004
2. Новаковський О.Я. Еколого-економічні проблеми розвитку національного АПК, використання земельних і лісових ресурсів. Вісник аграрної науки. - 2004. №8
3. Третяк А.М. Наукові основи економіки землекористування та землепорядкування. К.: ЦЗРУ, 2003

Ecology – an economic mechanism for the formation of sustainable land use

Abstract. Sustainable functioning of land use systems is achieved through an ecological and economic mechanism, which must be formed by the state as a way of using land or involving it in agricultural circulation and implemented at the local level through land management projects of newly created agricultural formations, which are developed on a variable basis. The first component of this mechanism is aimed at ensuring the normative state of the environment, the second - at increasing the economic efficiency of the use of land resources. Based on this, one of the urgent tasks facing specialists and scientists in the field of environmental economics is the harmonious combination of ecological and economic component systems of sustainable agricultural land use, taking into account specific natural and economic conditions.

Степчук Я.А.

асистент

Національний університет біоресурсів і природокористування України
м. Київ, Україна

ЕКОЛОГО-ЕКОНОМІЧНІ РИЗИКИ ВИКОРИСТАННЯ ТА ОХОРОНИ ЗЕМЕЛЬ ЛІСОГОСПОДАРСЬКОГО ПРИЗНАЧЕННЯ

Однією з особливостей земель лісогосподарського призначення є те, що їх функція переважно екологічна, а використання землекористувань для забезпечення постійного економічного приросту бюджету при сучасному веденні господарства майже відсутня [1].

Принципи та напрям ведення лісового господарства на сьогодні мають переорієнтуватись на стале управління лісовими землями і відійти від парадигми активного вирування лісів яка діяла в минулому.

Однією з проблем земель лісогосподарського призначення в Україні є незафіксованість лісовкритих земель як предмет товарного обігу. Лісовий кодекс встановлює просторові обмеження та визначає статус цих земель, а землі лісогосподарського призначення офіційно не визначені як носій вартості. Тільки після безпосереднього вирубування деревини, тобто при знищенні чи порушенні лісових земель, деревина набуває якоїсь реальної вартості (стає товаром) та може принести реальні доходи до бюджету. Лісова рента не перекриває прагнень вирубувати землі лісогосподарського призначення замість ведення раціонального лісогосподарювання [2].

Чистий дохід від реалізації лісопродукції у 2021 році сягнув суми більш 22 млрд грн. Якщо провести порівняння з попереднім роком, де дохід